

Yaşlanma Sürecinin Biyopolitikası: Alternatif Medya ve Ana Akım Medyada Yaşlanma Temsilleri

Biopolitics of the Aging Process: Representations of Aging in Alternative and Mainstream Media

Arslantürk, G. (2021). *Yaşlanma sürecinin biyopolitikası: Alternatif medya ve ana akım medyada yaşlanma temsilleri*. Nobel Bilimsel Eserler. 344 s., ISBN: 978-625-7363-72-3

İlknur Yeşil¹

Anahtar Kelimeler: yaşlanma, biyopolitika, temsil, medya, alternatif medya

Keywords: aging, biopolitics, representation, media, alternative media

“Yaşlılığa herkes ulaşmayı istediği halde, ulaşıncı da onu suçlarlar, işte böyle büyüktür budalalığın tutarsızlığı ve huysuzluğu” der, Cicero’nun (2019) konuştuğu, Yaşlı Cato. Bilgelerin katında, Senatus’ta, yer almak için özlem duyarlarken yaşlılık gelip çattığında ve ölüme yaklaştıklarını anladıklarında neden vazgeçerler özlemden, merak eder. “Akılsızlar kendi kusurlarını ve suçunu yaşlılığa yükler” diyerek çıkar işin içinden, yaşlılığın Etna’yı sırtlamak olmadığını göstererek. Toplumdan topluma hatta bireyden bireye farklı yansımaları olan yaşlılık olgusu geçmişten bugüne dünyanın dört bir yanında efsanelere, masallara, romanlara ve şiirlere konu olmuştur. Modern dünyanın duyuru ve paylaşım teknolojileri ile belgesel, reklam, dizi, filmlerinde ve yazılı medyada da kendisine kolaylıkla yer bulabilmiştir. Bir doktora tez çalışmasının ürünü olarak karşımızda duran eserin sahibi Dr. Arslantürk’ün amacı da ana akım medya ve alternatif medya olarak ayrılan iletişim teknolojilerinin okuyucuya aktardığı yaşlanma söyleminin doğasını öğrenmeye çalışmak olmuştur. Eser bir teorik çerçeveye temeli üzerinde yükseldiğini vadetmektedir ki eseri tamamladığınızda zihin kütüphanenizde derli toplu bir bölüm oluşmaktadır.

¹ Sorumlu yazar: İlknur Yeşil, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Dinar Meslek Yüksekokulu, Hukuk Bölümü, Ceza İnfaz ve Güvenlik Hizmetleri Programı, Afyonkarahisar, Türkiye. Eposta: ilknuryesil@outlook.com ORCID: 0000-0002-1878-4208

Atf: Yeşil, İ. (2023). Yaşlanma sürecinin biyopolitikası [Gülten Arslantürk’ün “Yaşlanma sürecinin biyopolitikası: Alternatif medya ve ana akım medyada yaşlanma temsilleri” adlı eserinin değerlendirmesi]. *Senectus*, 1(2), 307-311. <https://doi.org/10.26650/senectus.2023.1.2.0016>

Kitap, niyeti belli eden bir giriş bölümünün ardından gelen üç bölümden ve sonuç başlığını taşıyan nihai bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yaş kavramından başlayarak yaşlılık ve yaşlanma literatürünün kavramsal temellerine inilmekte ve ilk dönem eserlerinden modern çağa bir yapı inşa etmektedir. Yaşlanma çalışmalarında kullanılan teorilerin de anlaşılır bir sınıflandırma ile okuyucuya sunulduğu iddia edilebilir. Klasik sosyal teoriler diyebileceğimiz geri çekilme (disengagement), aktivite, süreklilik teorilerinin yanı sıra biyopolitik bir çerçeve için sosyolojik teorilere de yer verilmiştir. Yaşlanmanın modern dünyadaki yerinin tespiti için biyomedikal paradigmadan, Foucault, Agamben, Deleuze ve Guattari'nin modern özneye ilişkin görüşlerinden faydalanılmıştır. Yazarın yaşlanan öznenin modern söylem içinde nasıl inşa edildiğini sosyolojinin teorileri arasında iz sürdüğü söylenebilir. Bu noktada yazarın yaşlanma ile ilgili alternatif tanımlar yapma çabasında olduğu iddia edilebilir. Farklı noktalara değindiği, yaşlanma konusunu içinde barındırdığı anlamlar bakımından masaya yatırdığı ve bunu başta sosyoloji olmak üzere birtakım kavramlar ile desteklediği söylenebilir. Bu girişim bilhassa sosyolojik teoride yaşlanmaya hangi açıdan bakılabileceği ile ilgili araştırmacılar için bir rehber görevi ifa edebilir.

Arslantürk'ün yaşlanma konusunu bilimler arası olarak tarif etmesi ve metnin genelinde bu düşüncesinde tutarlı olması yaşlanma çalışmalarının doğasını anlama konusunda takdir edilesi bir katkıdır. Nitekim kendisinin çalışma alanı olarak birden fazla bilim dalının parçası olduğu görülmektedir. Yazarın yaşlanma konusu ile ilgili multidisiplinerliği ve interdisiplinerliği dile getirmesi ve uygulaması Türkçe sosyal bilim literatürü için önemli bir katkı olmuştur. Yalnız söylemekte fayda var ki kitaptaki bilimler arası bağlantı kurma girişimleri cümlelerin uzamasına, zaman zaman anlamın karmaşıklaşmasına ve akışın sekteye uğramasına neden olduğu iddia edilebilir. Eserin genelinde akıcı bir dil kullanıldığı düşünülürken, bu durumun göze çarptığı söylenebilir. Bu kitap örnek alınarak yapılabilecek sonraki bilimler arası bağlantı kurma çalışmalarında daha kısa ve yalın cümleler kullanılmasının daha doğru bir tercih olacağı söylenebilir.

Yazar “Yaşlanmanın Sosyolojisi ve Biyopolitiği” başlıklı ilk bölümde yaşlanma söyleminin inşasının peşinden giderken birden fazla kişinin görüşlerine yer vermenin kıymetli olduğunu vurgulamıştır. Aksi takdirde az sayıda ve belirli kaynak kullanımının konuyu sınırlandıracağını vurgulamayı ihmal etmemiştir. Foucault'dan Bourdieu'ya kurduğu bağlantı ile yaşın ve gençlik-yaşlılık kavramlarının sabit bir toplumsal verinin ötesinde değişen, dönüşen, sosyokültürel havanın çalkantılarından etkilenen, söyleme içkin bir yapıda olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla konunun ancak bağlamı içerisinde değerlendirildiğinde hakiki amacına ulaşabileceğini belirtmiştir. Yaşlanmanın özellikle güçsüzlüğü ve ölümü çağrıştırması onun durdurulması, engellenmesi ya da çözülmesi gereken bir sorun ya da hastalık olarak görülmesine neden olabilmektedir. Bu durum bireylerin yaşlarından kaynaklı ayrımcılığa uğramalarına ve tıbbi müdahalelerin gerekli

olduğu düşüncesine kapı aralamaktadır. Beden gibi insanın en hakiki ve eşsiz parçasına şekil verme konusunda bizzat bireyin ya da Foucault'nun deyişiyle öznenin kendisinde bir rıza üretimi meydana gelmektedir. Agamben'in söylediği "istisna hali" son yüzyıldaki, yaşlanmış olma durumuna yaklaşan, yaşlanan bireyin içinde bulunduğu durumu tarif etmek için de kullanılabilir. Özellikle bedendeki değişimler ile söylem oluşturulan yaşlanma, tıbbın bu konuda söz söyleme yetkisini artırmaktadır ki söz konusu eserin incelediği medya kollarındaki bilir kişiler doktorlardan, üniversitelerden ve akademisyenlerden oluşmaktadır.

Kitabın ikinci bölümü olan "Dünya'da ve Türkiye'de Yaşlanma Sürecinin Sosyopolitik Görünümü"nde sosyal politikaların doğasına inilmiş ve yapılan tanımlar, değinilen konular ve konulara ilişkin rakamlar bir araç olarak kullanılarak mesele sorunsallaştırılmıştır. Yazar sosyal politikaların uygulanmasında devlet-piyasa-aile üçlüsünün arasındaki ilişkinin etkilerini anlatmış ve önemini vurgulamıştır. Türkiye'de sosyal politikaların tarihsel bir sıra ile okuyucuya sunulması, kronolojik ve uygulanan politika tercihleri bağlamında bir anlatım tercihinde bulunulması sistemin genel çerçevesinin analizinde faydalı bir girişim olmuştur. Ayrıca yazar sosyal politikalarda yer alan tanımlama ve sınıflandırmalar ile yaşlanma söyleminin nasıl inşa edildiğini amacına uygun olarak anlatmayı da ihmal etmemiştir.

Bu kitabın en güzel yanlarından birisi yapılan içeriği tam olarak temsil eden başlıklandırmalar ve bölüm içindeki başlıklar arası geçişin yumuşaklığıdır. Bu bağlantı çabası kitabın akışını sağlamakta ve konunun okuyucu nazarında bir çerçeveye oturmasını kolaylaştırmaktadır. Ancak bu girişimin bölüm sonlarında yapılmaması şaşırtıcıdır. Sonuç kısmı da dahil olmak üzere bölümler biterken toparlayıcı ve sonraki bölüme hazırlayıcı birkaç paragrafın olmaması ve yeni konuya keskin bir geçişin olması okuyucunun konuya ilişkin tamamlanma hissini zedelemektedir.

Üçüncü bölüm olan "Alternatif Medya ve Ana Akım Medyada Yaşlanma Temsilleri" kısmına başlarken yazar, ana akım medya içeriklerinin ekonomi politik dinamiğin gölgesinde şekillendiği iddiasında bulunarak toplumun dezavantajlı konumundaki bireylerin söylemlerini dile getirmek için alternatiflere yöneliklerini iddia etmektedir. Yazar üzerine problemini inşa ettiği söz konusu iddiayı ilk iki bölümdeki kuramsal düzlemde dile getirmiştir. Bununla birlikte üçüncü bölüme başlarken çok kısa dahi olsa herhangi bir kaynağa işaret edilmediği anlaşılmaktadır. Problemin gerekçelerinin güçlendirilmesi için atfin yapılmasının uygun düşeceği iddia edilebilir.

Kitabın bulguların yorumlanması diyebileceğimiz üçüncü bölümünde zaman zaman atıflar verilmiş olsa dahi bu bölümün kaynak anlamında bakır kaldığı söylenebilir. Yazar verilerin analizi noktasında isabetli tespitlerde bulunmuş zikredilen konuları ve yazılan metinlerin aktardığı söylemi etkili biçimde yüzeye çıkarmıştır. Nitekim araştırmanın ilk bölümlerinde bahsi geçen literatür metinlerinin kendisine sunduğu

zihinsel haritayı özümlediği yaptığı yorumlar içinde hissedilmektedir. Bu da analizini çarpıcı kılmaktadır. Ancak yazarın ilk bölümlerde geçen konularla ilgili literatüre daha fazla atıf vermesinin, metnini tartışma anlamında güçlendirebileceği söylenebilir. Çünkü Arslantürk'ün metinlerdeki söylemlerle ilgili isabetli yorumları okuyucunun zihninde güzel kapılar açmaktadır. Bir de literatürde denk düşme ihtimali olan metinleri işaret etmesi halinde düşünsel bir tamamlanma olacağı iddia edilebilir. Ayrıca yazarın faydalandığı teorilerin zayıf ve güçlü yanlarının, bu kitabın örneklemini oluşturan metinlerde, nasıl ortaya çıktığı görülebilecektir. En önemlisi de yazarın bahsedilen teorilere yaptığı katkılar, bilim camiası tarafından, net bir şekilde anlaşılabilir. Dolayısıyla tartışmanın bu anlamda bir parça güçsüz olmasının, araştırmanın başında niyet edilen, disiplinler arası fikrini sağlamlaştırma noktasında hoş bir etki bırakmadığı söylenebilir.

Yazar ana akım medyanın bir temsilcisi olarak gördüğü “Hürriyet Gazetesi” ve alternatif söylemlerin üretimini sağlayabilme anlamında önemli bir platform olarak değerlendirdiği “bianet.org” haber sitelerini söylem analizi ile incelemiştir. Haber sitelerinin 2002-2017 yılları arasındaki haberlerini “yaşlanma” anahtar kelimesi ile taramış ve elde ettiği metinleri betimsel ve eleştirel söylem analizi ile değerlendirmiştir. Bulgulara göre yaşlanmanın bir hastalık olarak tertibatlandırılması 15 yıllık analiz serüveninde değişmeyen konu olmuştur. Ele alınan diğer meseleler değişkenlik göstermiştir. Ana akım medyanın daha çok “haber değeri” taşıyan haberlere yer verirken, alternatif medyanın “gündelik yaşamdan” konuları “ben dili” ile kullandığı ve okuyucusuyla bir “duygudaşlık” oluşturduğu ortaya çıkan sonuçlardan olmuştur.

Kitabın sonuç kısmında bulgular yeniden değerlendirilmiş, önemli görülen noktalar vurgulanmıştır. Takip edilen yaşlanma söylemi anlamında derin farklılıkların olmadığı “dışlanarak içerme” unsurunun ve yaşlanmanın bireysel bir sorumluluk olduğu fikrinin her iki medya kolunda da takip edildiği, yalnızca tercih ettiği alanlar bağlamında birbirlerinin boşluklarını doldurabilecekleri neticesine ulaşıldığı görülmüştür. Sonuç kısmında isabetli noktaların öne çıkarıldığı söylenebilir.

Arslantürk metninin genelinde “yaşlılık” yerine “yaşlanma” kavramını kullanmıştır. Amacı doğrultusunda bir sürekliliği anlattığı ve daha geniş bir kavramsallaştırmaya karşılık geldiği için yaşlanma kelimesi tercihinin mantıklı olduğu söylenebilir.

Yazarın kaynak kullanımı olarak temel kaynaklara yer vermesi ve özellikle temel tartışmaları okuyucuya sunan bir teorik çerçeve kullanması verimli bir okuma ve analiz sürecini sağlamaktadır. Bununla birlikte kendisinin biyografisi ve dil yetenekleri göz önüne alındığında güçlendirilmiş bir kaynakça olabileceği ihtimalini de düşünmemek elde değildir. Son aşırda yıldızı parlayan bir konu olarak yaşlanma *aktif* bir şekilde makalelerin yayımlandığı bir alandır. Özel gerontoloji dergilerinin yanı sıra biyoloji, sosyoloji, psikoloji, ekonomi, hukuk vs. diğer alanların içinde de yoğun şekilde

çalışılmaktadır. Dolayısıyla yazarın dergilerdeki yaşlanma literatürü ile metnini daha da zenginleştirebileceği söylenebilir. Böylece yaşlanmaya dair teorik çerçevenin yapılan çalışmalar ile ortaya çıkan en son yorumlarını okuyucuya sunabilir.

Bu kitap yaşlılık ve yaşlanma literatürü için okunması kıymetli bir eserdir. Türkiye’de yayın anlamında önemsenmeye başlanan bir konuyu, doğasına uygun şekilde, bilimler arası bağlantılar ile okuyan Dr. Arslantürk’ün gelecek çalışmalar için bir örnek teşkil ettiği söylenebilir. Son tahlilde kitap, yukarıda değinilen ve daha da etkili olmasını sekteye uğratan birtakım eksiklikleri olmasına rağmen, ana akım ve alternatif medyada sunulan yaşlanma temsillerinin Yaşlı Cato’nun eleştirilerinden tamamıyla kurtulamadıklarını göstermesi bağlamında anlamlıdır.

Kaynakça

- Arslantürk, G. (2021). *Yaşlanma sürecinin biyopolitikası: Alternatif medya ve ana akım medyada yaşlanma temsilleri*. Nobel Bilimsel Eserler.
- Cicero. (2019). *Yaşlı Cato ve yaşlılık üzerine*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

